

អគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម

គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្ម
និងជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ច

សៀវភៅវិធានាំបច្ចេកទេស ស្តីអំពី

ផលិតកម្មពូជស្រូវ

គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្ម និងជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ច
Project for Agricultural Development and Economic Empowerment

២០១៤

សហការជាមួយអង្គការ

អ្នករៀបរៀង

- ១. លោក **ជូ ចំរើន** មន្ត្រីបច្ចេកទេសជាន់ខ្ពស់កសិកម្ម នៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម
- ២. លោក **កែ សំឡើង** ទីប្រឹក្សាកសិកម្ម ផ្នែកការអប់រំមនុស្សពេញវ័យ នៃអង្គការអភិវឌ្ឍន៍ ហ្វឡង់ (SNV)

អ្នកផ្តល់យោបល់កែសម្រួល

- ១. លោក
- ២. លោក
- ៣. លោក

អ្នកត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃគុណភាព

- ១. លោក
- ២. លោក
- ៣. លោក

បញ្ជីមាតិកា

បញ្ជីរូបភាព	v
បញ្ជីតារាង	viii
បញ្ជីពាក្យកាត់ ជាភាសាខ្មែរ.....	ix
បញ្ជីពាក្យកាត់ ជាភាសាអង់គ្លេស	x
អារម្ភកថា	1
១. សេចក្តីផ្តើម	2
២. គោលបំណង.....	2
៣. បច្ចេកទេសផលិតកម្មគ្រាប់ពូជ.....	3
៣.១ សញ្ញាណទូទៅនៃគ្រាប់ពូជ	3
៣.២ សារប្រយោជន៍នៃការប្រើប្រាស់ពូជសុទ្ធ	3
៣.៣ ចំណាត់ថ្នាក់គ្រាប់ពូជ	4
៣.៤ វិធីសាស្ត្រផលិតពូជ.....	5
៣.៤.១ ការអ្របចំដីសម្រាប់ថ្នាលសំណាម និងការសាម	5
ក. ការជ្រើសរើសទីតាំងសម្រាប់ថ្នាលសំណាម	5
ខ. ប្រភេទថ្នាលសំណាម.....	6
គ. បច្ចេកទេសសាម	7
ឃ. ការសាម.....	9
៣.៤.២ ការអ្របចំដីសម្រាប់ស្តង់.....	10
៣.៣.៣ បច្ចេកទេសស្តង់	10
ក. ការដកសំណាម	10
ខ. ការអ្របចំខ្នាតសម្រាប់ស្តង់.....	10
គ. ការស្តង់.....	11

៣.៣.៤ ការថែទាំ	12
ក. ប្រភេទដី និងការប្រើប្រាស់ដី	12
ខ. ការគ្រប់គ្រងទឹក	16
ខ. ការគ្រប់គ្រងស្មៅ	17
គ. ការគ្រប់គ្រងសត្វល្អិត	18
ឃ. ជំងឺ	31
ង. ការកាត់ពូជលាយ	44
៤. ការប្រមូលប្រមូលផល	46
៤.១ ការច្រូតកាត់	46
៤.២ ការច្រាបបែន	47
៤.៣ ការហាលសំងួត	48
៤.៤ ការសម្អាតគ្រាប់	48
៤.៥ ការផ្តល់ខ្នប់ និងការទុកដាក់	49
៤.៥ ដំណាក់កាលគ្រាប់	49
៥. ការវិភាគសេដ្ឋកិច្ច និងការស្ទង់ទិន្នផល	50
៥.១ ការវិភាគសេដ្ឋកិច្ច	50
៥.២ ការស្ទង់ទិន្នផលស្រូវ	54
ឯកសារយោង	56
បញ្ជីខ្ទប់សម្ព័ន្ធ	58
សន្ទានុក្រុម	59
អាស័យដ្ឋានទំនាក់ទំនងរបស់ក្រុមហ៊ុន ឬស្ថាប័នលក់គ្រាប់ពូជ	61

បញ្ជីរូបភាព

រូបភាព ១ ៖ ការរៀបចំថ្នាលទឹក.....	6
រូបភាព ២ ៖ ការរៀបចំថ្នាលគោក.....	6
រូបភាព ៣ ៖ ថ្នាលដាក់ប៉ុក.....	7
រូបភាព ៤ ៖ ការធ្វើដំណុះសាក.....	8
រូបភាព ៥ ៖ ការដាក់អំបិលក្នុងទឹក និងពងមាន់អណ្តែត.....	9
រូបភាព ៦ ៖ ការសាប.....	9
រូបភាព ៧ ៖ ការរៀបចំដី.....	10
រូបភាព ៨ ៖ ការដកសំណាប.....	10
រូបភាព ៩ ៖ គំរូឃ្នងស្រែផលិតកម្មពូជស្រូវ.....	11
រូបភាព ១០ ៖ ការស្ទង់ជួរ.....	11
រូបភាព ១១ ៖ ការដកស្មៅដោយដៃ.....	17
រូបភាព ១២ ៖ ការដកស្មៅដោយប្រើឧបករណ៍.....	17
រូបភាព ១៣ ៖ សត្វទ្រីប.....	18
រូបភាព ១៤ ៖ ការបំផ្លាញរបស់សត្វទ្រីប.....	18
រូបភាព ១៦ ៖ ដង្កូវហ្វូង.....	19
រូបភាព ១៧ ៖ ការបំផ្លាញរបស់ដង្កូវហ្វូង.....	19
រូបភាព ១៨ ៖ សង្កើចខ្មៅ.....	21
រូបភាព ១៩ ៖ ការបំផ្លាញរបស់សង្កើចខ្មៅលើដំណាំស្រូវ.....	21
រូបភាព ២០ ៖ មមាចត្នោត.....	22
រូបភាព ២១ ៖ ការបំផ្លាញរបស់មមាចត្នោតលើដំណាំស្រូវ.....	23
រូបភាព ២២ ៖ មេអំបៅ និងដង្កូវមូរស្លឹក.....	24
រូបភាព ២៣ ៖ ការបំផ្លាញរបស់ដង្កូវមូរស្លឹក.....	25
រូបភាព ២៤ ៖ ស្រឹងដេញកំទឹកដោះ.....	26
រូបភាព ២៥ ៖ ពងស្រឹងដេញកំទឹកដោះ.....	26
រូបភាព ២៦ ៖ ការបំផ្លាញរបស់ស្រឹងដេញកំទឹកដោះ.....	26
រូបភាព ២៧ ៖ មេអំបៅ ដឹកខ្សែ និងដង្កូវបំពង់កាត់ស្លឹក.....	27
រូបភាព ២៨ ៖ ការបំផ្លាញរបស់ដង្កូវបំពង់កាត់ស្លឹក.....	27

រូបភាព ២៩ ៖ ដង្កូវស្ទឹងដើម	28
រូបភាព ៣១ ៖ មេអំបៅញី.....	29
រូបភាព ៣០ ៖ មេអំបៅឈ្មោល.....	29
រូបភាព ៣២ ៖ ការបំផ្លាញរបស់ដង្កូវស្ទឹងដើម	29
រូបភាព ៣៣ ៖ កណ្តុរ	30
រូបភាព ៣៤ ៖ រោគសញ្ញាជំងឺប្លាស់លើស្លឹក.....	31
រូបភាព ៣៥ ៖ រោគសញ្ញាជំងឺប្លាស់លើដើម	32
រូបភាព ៣៦ ៖ រោគសញ្ញាជំងឺប្លាស់លើកូរ	32
រូបភាព ៣៧ ៖ រោគសញ្ញាជំងឺរលាកស្លឹក.....	33
រូបភាព ៣៨ ៖ រោគសញ្ញាបំផ្លាញរបស់ជំងឺរលាកស្លឹកនៅដំណាក់កាលដាក់ម្សៅ.....	33
រូបភាព ៣៩ ៖ រោគសញ្ញាបំផ្លាញរបស់ជំងឺរលាកស្លឹក	33
រូបភាព ៤០ ៖ រោគសញ្ញាជំងឺឆ្នុតស្លឹក.....	34
រូបភាព ៤១ ៖ រោគសញ្ញាជំងឺរលាកស្រទមស្លឹក	36
រូបភាព ៤២ ៖ រោគសញ្ញានៃការបំផ្លាញរបស់ជំងឺរលាកស្រទមស្លឹក	36
រូបភាព ៤៣ ៖ រោគសញ្ញានៃជំងឺទង់គ្រោ	37
រូបភាព ៤៤ ៖ រោគសញ្ញាបំផ្លាញរបស់ជំងឺទង់គ្រោ.....	37
រូបភាព ៤៥ ៖ រោគសញ្ញារបស់ជំងឺត្បើស្មៅ.....	38
រូបភាព ៤៦ ៖ រោគសញ្ញាបំផ្លាញរបស់ជំងឺត្បើស្មៅ.....	39
រូបភាព ៤៧ ៖ ជំងឺត្បើរញស្លឹក	39
រូបភាព ៤៨ ៖ រោគសញ្ញាបំផ្លាញរបស់ជំងឺត្បើរញស្លឹក.....	40
រូបភាព ៤៩ ៖ ជំងឺរលាកស្រទមស្លឹក	40
រូបភាព ៥០ ៖ រោគសញ្ញាបំផ្លាញរបស់ជំងឺរលាកស្រទមស្លឹក	41
រូបភាព ៥១ ៖ ជំងឺខ្វះសារធាតុអាសូត	42
រូបភាព ៥២ ៖ ការបាចជី.....	42
រូបភាព ៥៣ ៖ ជំងឺខ្វះសារធាតុផូស្វ័រ	42
រូបភាព ៥៤ ៖ ការបាចជី.....	43
រូបភាព ៥៥ ៖ ជំងឺពុលដែក	43
រូបភាព ៥៦ ៖ ជំងឺពុលប្រៃ.....	44
រូបភាព ៥៧ ៖ ស្រូវក្នុងដំណាក់កាលចេញផ្កា.....	45

រូបភាព ៥៨ ៖ ស្រូវក្នុងដំណាក់កាលទុំ	46
រូបភាព ៥៩ ៖ ការច្រូតកាត់ដោយដៃ	46
រូបភាព ៦០ ៖ ការច្រូតកាត់ដោយម៉ាស៊ីន.....	47
រូបភាព ៦១ ៖ ការបែនស្រូវ	47
រូបភាព ៦២ ៖ ការហាលសំងួត	48
រូបភាព ៦៣ ៖ កង្ហានិងឧបករណ៍បក់សម្អាតគ្រាប់ស្រូវ.....	48
រូបភាព ៦៤ ៖ ការដេញស្រូវពូជត្រឹមត្រូវ	49
រូបភាព ៦៥ ៖ ការទុកដាក់ស្រូវពូជត្រឹមត្រូវ.....	49

បញ្ជីតារាង

តារាង ១ ៖ តារាងគម្លាតគុម្ពសន្ធឹង	12
តារាង ២ ៖ តារាងក្រុមដី និងការប្រើប្រាស់ដី.....	12
តារាង ៣ ៖ តារាងការបាចដីទ្រាប់បាត.....	15
តារាង ៤ ៖ តារាងការបាចដីបំប៉ន.....	16
តារាង ៥ ៖ តារាងកម្រិតទឹកក្នុងស្រែ	17

បញ្ជីពាក្យកាត់ ជាភាសាខ្មែរ

ពាក្យកាត់

ពាក្យពេញ

គក្រ

គីឡូក្រាម

ត

តោន

ម

ម៉ែត្រ

មម

មីលីម៉ែត្រ

ម.ល

មីលីលីត្រ

ម^២

ម៉ែត្រក្រឡា ឬម៉ែត្រការ៉េ

ស.ម

សង់ទីម៉ែត្រ

ហា.ត

ហិចតា

បញ្ជីពាក្យកាត់ ជាភាសាអង់គ្លេស

ពាក្យកាត់

ពាក្យពេញ

CARDI

Cambodian Agricultural Research and Development Institute

វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មកម្ពុជា

K

Potassium (ដីប៉ូតាស្យូម)

Mg

Magnesium (ដីម៉ាញ៉េស្យូម)

N

Nitrogen (ដីអាសូត)

P

Phosphorus (ដីផូស្វាត/ផូស្វ័រ)

PADEE

Project for Agriculture Development and Economic

Empowerment

គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្ម និងជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ច

SNV

Netherlands Development Organization

អង្គការ អភិវឌ្ឍន៍ ហូឡង់

អារម្ភកថា

អត្រាកំណើនប្រជាជននៅលើពិភពលោកបានបន្តកើនឡើងជាលំដាប់ពីមួយឆ្នាំទៅមួយឆ្នាំ គួបផ្សំទៅនឹងកត្តាបំបែកបំប្លែងអាកាសធាតុដែលកំពុងតែជួបប្រទះនាពេលបច្ចុប្បន្ន បានធ្វើឲ្យការបង្កបង្កើនផលស្រូវជួបប្រទះនូវបញ្ហាឥតឈប់ឈរ មិនអាចផ្គត់ផ្គង់បានគ្រប់គ្រាន់ទៅតាមសេចក្តីត្រូវការទីផ្សារ។ ប្រជាកសិករនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាភាគច្រើន បានអនុវត្តការដាំដុះទៅតាមទម្លាប់នៅឡើយ ដូចជា៖ ការរៀបចំដី ការប្រើប្រាស់ដី ការថែទាំ ការប្រើប្រាស់ពូជ និងការទុកដាក់ពូជជាដើម ដែលជាហេតុនាំឲ្យទិន្នផលដែលទទួលបាននៅមានកំរិតទាប។

ប៉ុន្តែដោយមានការខិតខំប្រឹងប្រែងពីមន្ត្រីជំនាញនៃក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បានចូលរួមបណ្តុះបណ្តាលកសិករទៅដល់តំបន់ផលិតកម្មជាច្រើនវគ្គ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៩៥បានធ្វើឲ្យផលិតផលស្រូវមានការកើនឡើងបានគ្រប់សេចក្តីត្រូវការក្នុងស្រុកនិងមានអតិផរកប្រមាណ៥ សែនតោន។ ចាប់ពីពេលនោះមក ផលិតកម្មស្រូវមានការកើនឡើងជាលំដាប់នឹងមានបរិមាណសរុបចំនួន ៩,២៩លានតោន នៅឆ្នាំ២០១២ ជាមួយនឹងការកើនឡើងទិន្នផលពី១,៦៥ត/ហិកតនាឆ្នាំ១៩៩៥ ទៅ ៣,១១៧ ត/ហិកតនាឆ្នាំ២០១២។

យោងតាមអតិផរកនេះ និងស្របតាមសេចក្តីត្រូវការអង្ករក្នុងពិភពលោកកាន់តែកើនឡើង កាលពីថ្ងៃទី១៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានប្រកាសដាក់ឲ្យប្រើប្រាស់នូវ **ឯកសារគោលនយោបាយស្តីពីការជំរុញផលិតកម្មស្រូវនិងការនាំចេញអង្ករ** ក្នុងទិសដៅសម្រេចបាននូវអតិផរកស្រូវជាង៤លានតោននិងការនាំអង្ករចេញជាផ្លូវការយ៉ាងតិចបាន ១លានតោននៅឆ្នាំ២០១៥។ ដើម្បីចូលរួមចំណែកអនុវត្តគោលនយោបាយនេះឲ្យមានប្រសិទ្ធភាពនិងទទួលបានជោគជ័យនាយកដ្ឋានដំណាំស្រូវនៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្មសហការជាមួយអង្គការ (SNV) ឧបត្ថម្ភថវិកាពីគម្រោង អភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មនិងជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ច (PADEE) បានរៀបចំចងក្រងសៀវភៅស្តីពី " **គោលការណ៍ណែនាំបច្ចេកទេសស្តីពីផលិតកម្មពូជស្រូវ** " ដោយផ្អែកលើឯកសារបច្ចេកទេសល្អៗជាច្រើន និងបទពិសោធន៍ជាក់ស្តែងស្របតាមលក្ខខណ្ឌតំបន់នៃប្រទេសកម្ពុជា។ នៅក្នុងឯកសារនេះ យើងបានណែនាំតែអំពីបច្ចេកទេសផលិតពូជស្រូវសុទ្ធស្ន (Good Seed/ commercial seed) តែប៉ុណ្ណោះ ព្រោះវាមានភាពងាយស្រួលសម្រាប់កសិករក្នុងការអនុវត្ត។

យើងខ្ញុំសូមស្វាគមន៍ ទទួលយកនូវគំនិតយោបល់កែលម្អពីគ្រប់មជ្ឈដ្ឋានពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ដើម្បីឲ្យសៀវភៅនេះកាន់តែមានអត្ថន័យនិងខ្លឹមសារប្រសើរឡើង ហើយសង្ឃឹមយ៉ាងមុតមាំថា សៀវភៅនេះនឹងផ្តល់នូវគំនិតថ្មីៗ មូលដ្ឋានបច្ចេកទេសគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់អ្នកអនុវត្តផលិតកម្មពូជ ជាពិសេសកសិករតាមមូលដ្ឋានផលិតកម្មយកទៅប្រើប្រាស់ក្នុងទិសដៅបង្កើនផលិតភាព និងប្រសិទ្ធភាពសេដ្ឋកិច្ចក្នុងគ្រួសារក៏ដូចជាប្រទេសជាតិទាំងមូល។

១. សេចក្តីផ្តើម

ស្រូវគឺជាដំណាំដ៏សំខាន់បំផុតរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងបានចូលរួមចំណែកយ៉ាងធំធេងក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចគ្រួសារកសិករជនបទនិងប្រទេសជាតិទាំងមូល ជាពិសេសប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាភាគច្រើននៅទីជនបទប្រកបមុខរបរកសិកម្ម លើផលិតកម្មដំណាំស្រូវ។ មកទល់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះស្ថិតិទិន្នផលស្រូវដែលទទួលបានក្នុងទូទាំងប្រទេស មិនទាន់ឆ្លើយតបទៅតាមមហិច្ឆិតាគោលបំណងរបស់អ្នកបច្ចេកទេសនៅឡើយ ពោលគឺស្ថិតក្នុងរង្វង់កំរិតទាប បើធ្វើការប្រៀបធៀបជាមួយនឹងបណ្តាប្រទេសផលិតស្រូវនៅជិតខាង។ បញ្ហានេះ គឺដោយសារតែប្រជាកសិករភាគច្រើន នៅមានការយល់ដឹងទាប ទាក់ទងជាមួយនឹងការដាំដុះ និងយាយូរគឺការដាំដុះតាមបែបទម្លាប់មិនត្រឹមត្រូវទៅតាមលក្ខណៈបច្ចេកទេស ដូចជា ៖ ការប្រើប្រាស់ពូជ ការប្រើប្រាស់ដី ការថែទាំ និងការទុកដាក់ពូជជាដើម ។

ការប្រើប្រាស់ពូជបានត្រឹមត្រូវ វាជាកត្តាមួយយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងផលិតកម្មដំណាំស្រូវ អាចបង្កើនផលិតភាព និងគុណភាពផលិតផលដំណាំឲ្យបានកាន់តែល្អប្រសើរ។ ការជម្រុញកសិករឲ្យប្រើប្រាស់ពូជសុទ្ធ មានលក្ខណៈទូលំទូលាយ ត្រូវការយន្តការផលិតគ្រាប់ពូជមួយដែលមានការចូលរួមយ៉ាងសកម្មរបស់យើងទាំងអស់គ្នា(អ្នកបច្ចេកទេសនិងកសិករ)។ កន្លងមកកសិករនៅមិនទាន់មានបច្ចេកទេសគ្រាប់គ្រាន់ក្នុងការផលិតពូជ ការទុកដាក់ និងថែរក្សាពូជ បានដោយខ្លួនឯងនៅឡើយ ហើយក៏បានប្រើប្រាស់ពូជដដែលៗជាច្រើនឆ្នាំ ដែលជាហេតុនាំឲ្យផលទទួលបាននៅមានកំរិត ទាំងបរិមាណនិងគុណភាពនិងមិនទាន់ឆ្លើយតបទៅតាមតម្រូវការ និងស្តង់ដារទីផ្សារ ។

ដូចនេះដើម្បីជម្រុញផលិតភាព និងគុណភាពផលិតកម្មស្រូវរបស់កសិករឲ្យកាន់តែប្រសើរ ហើយឆ្លើយតបបានទៅនឹងតម្រូវការទីផ្សារ គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្ម និងជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ច (PADEE) របស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ ដែលមាននាយកដ្ឋានដំណាំស្រូវនៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្មសហការជាមួយអង្គការដៃគូ(SNV) បានផលិតនូវគោលការណ៍ណែនាំបច្ចេកទេសស្តីពីផលិតកម្មពូជស្រូវសម្រាប់បណ្តុះបណ្តាលប្រជាកសិករកម្ពុជានៅតាមខេត្តគោលដៅរបស់គម្រោង ។

២. គោលបំណង

- គោលការណ៍ណែនាំបច្ចេកទេសអំពីផលិតកម្មពូជស្រូវនេះផលិតឡើងក្នុងគោលបំណង ៖
- ផ្តល់ចំណេះដឹងលើបច្ចេកទេសផលិត និង ប្រើប្រាស់ពូជស្រូវប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព
 - ដើម្បីទទួលបានទិន្នផលស្រូវក្នុងបរិមាណផលខ្ពស់
 - ឲ្យកសិករចេះធ្វើការជាក្រុមក្នុងការបង្កើតផែនការនិងការផលិតគ្រាប់ពូជដែលមានគុណភាព
 - ជួយពង្រឹងគុណភាពផលិតភាពកសិកម្មដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការទីផ្សារ